

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^Η

ΗΘΙΚΗ

Η ηθική είναι κλάδος της φιλοσοφίας που ασχολείται κυρίως με το παρακάτω ερώτημα: ποιες ανθρώπινες πράξεις είναι αποδεκτές και ορθές και ποιες ανάρμοστες και λανθασμένες; Είναι ένα σύνολο κανόνων μιας κοινωνίας, ένας κώδικας αξιών που μελετά και ενδεχομένως καθορίζει τη συμπεριφορά των μελών της κοινωνίας αυτής με κριτήριο τι είναι αποδεκτό και τι όχι. Σε μια απλούστερη προσέγγιση: τι είναι “καλό” και τι “κακό”.

Ωστόσο, στα θέματα ηθικής σπάνια υπάρχει γενική συμφωνία απόψεων και ακόμη και ο προσδιορισμός ποιο είναι το κεντρικό ή θεμελιώδες ζήτημα αποτελεί αντικείμενο διαφωνιών.

Κατηγορίες της ηθικής:

- **περιγραφική:** περιγράφει τις αρχές και τους κώδικες ηθικής που επικρατούν σε μια κοινωνία, χωρίς να λαμβάνει θέση ως προς την ορθότητά τους
- **μεταηθική:** επιδιώκει να αναλύσει το νόημα των όρων που χρησιμοποιούνται σε ένα σύστημα ηθικής
- **κανονιστική:** επιδιώκει να λάβει θέση ως προς το αν κάτι είναι “ηθικό” ή όχι, παρέχοντας την ανάλογη τεκμηρίωση.

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Η Δεοντολογία είναι ο επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με το τι είναι καλό και τι είναι κακό καθώς και με τα ηθικά καθήκοντα και τις υποχρεώσεις. Αποτελεί ένα σύστημα ηθικής για το οποίο ηθικές πράξεις είναι οι πράξεις σύμφωνα με το καθήκον και ανεξάρτητα από το ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες (για αυτόν που εκτελεί το ηθικό καθήκον ή και συνολικά).

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δεοντολογίας είναι τρία: οι περιοριστικές προστακτικές, οι σχέσεις καθήκοντος, και η επιλογή παραίτησης από τις υπέρ του δέοντος υποχρεώσεις.

- **περιοριστικές προστακτικές:** Η δεοντολογική ηθική, σε όλες τις εκδοχές της, θέτει περιορισμούς. Δεν πρέπει ποτέ να βλάπτουμε άλλους ανθρώπους, δεν πρέπει ποτέ να λέμε ψέματα και ούτω καθ’

εξής. Μεταξύ των ηθικολόγων υπάρχουν παραλλαγές ως προς το πόσο αυστηροί και άκαμπτοι είναι αυτοί οι περιορισμοί, τι γίνεται για παράδειγμα στην υποθετική περίπτωση όπου η παράκαμψη είναι ο μόνος τρόπος να αποφευχθούν καταστροφικές συνέπειες, αλλά το χαρακτηριστικό είναι ότι γενικά δεν πρέπει να παραβιάζονται ούτε ακόμα κι αν είναι προς αγαθό σκοπό

- **σχέσεις καθήκοντος:** Υπάρχει μια κλάση καθηκόντων που προκύπτουν από ειδικές σχέσεις υποχρεώσεων που αναλαμβάνουμε προς κάποιους άλλους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η πρακτική της υπόσχεσης, η φιλία και η σχέση προς συγγενείς. Είναι ένα είδος περιορισμού αλλά διαφέρει από τους γενικούς περιορισμούς. Το χαρακτηριστικό είναι ότι πρόκειται για περιορισμούς του τύπου π.χ.: υπόσχεση εμένα προς εσένα. Αυτό διαφέρει επίσης πολύ κι από την ιδέα της καθολικότητας, την ανεξαρτησία από το συγκεκριμένο πρόσωπο που έχει αντίθετα ο ωφελιμισμός. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τη μεγιστοποίηση του συνολικού αγαθού μπορεί να θεωρείται ηθικό καθήκον να προσφέρω εθελοντική εργασία σε μια χώρα του λεγόμενου τρίτου κόσμου, ενώ σύμφωνα με τις ειδικές σχέσεις να θεωρείται καθήκον να προσφέρω στη δική μου χώρα
- **πέραν του δέοντος:** Όλες οι δεοντολογικές θεωρίες, και επίσης οι θρησκευτικές δεοντολογίες, προσδιορίζουν ένα σημείο όπου το καθήκον (π.χ. να βοηθάμε τους άλλους) θεωρείται ότι έχει εκπληρωθεί, και πέρα από αυτό υπάρχει η επιλογή παραίτησης από όποια υποχρέωση

Μεταηθική βάση δεοντολογίας

Από μεταηθικής σκοπιάς λέμε ότι οι πράξεις έχουν δεοντολογικές ιδιότητες. Αυτό σημαίνει ότι έχουν ιδιότητες όπως το να είναι υποχρεωτικές, επιτρεπτές ή απαγορευμένες. Τούτο από μόνο του είναι μια μορφή ηθικού ρεαλισμού. Υπάρχουν δηλαδή ηθικές θεωρίες που είναι αντι-ρεαλιστικές και, για παράδειγμα, αρνούνται ότι σε μια πράξη μπορεί να αποδοθεί κατά απόλυτο τρόπο η ιδιότητα να είναι ηθικά ορθή ή λανθασμένη, και θεωρίες που δέχονται την απόδοση τέτοιων ιδιοτήτων. Κάποιες θεωρίες αρνούνται την απόδοση δεοντολογικών ιδιοτήτων στις πράξεις καθαυτές, αποδίδοντας ηθικότητα ή ανηθικότητα κυρίως στις προθέσεις και όχι στις πράξεις, ενώ άλλες εξετάζουν κυρίως τα αποτελέσματα των πράξεων, και όχι τις ίδιες τις πράξεις ή τις καλές ή κακές προθέσεις. Οι ηθικές θεωρίες που αποδίδουν δεοντολογικές

ιδιότητες στις πράξεις καλούνται ηθικός ρεαλισμός, και η δεοντολογικού τύπου ηθική είναι συνήθως μια μορφή ηθικού ρεαλισμού. Η πιο διαδεδομένη μορφή δεοντολογικού ρεαλισμού έχει θεολογική προέλευση.

Μία από τις σημαντικότερες δεοντολογικού τύπου θεωρίες, η καντιανή ηθική, έχει παρατάτα το χαρακτηριστικό ότι δεν είναι (μετα-ηθικά) ρεαλιστική. Τουλάχιστον όχι με τον τρόπο με τον οποίο είναι (μετα-ηθικά) ρεαλιστικές οι παραδοσιακού τύπου δεοντολογίες που αποτελούνται από κατάλογο προσταγών ή νόμων. Αυτό συμβαίνει διότι η καντιανή ηθική ξεκινά από διαφορετική μεταφυσική βάση, και όχι από την μεταφυσική της "αυθαίρετης" ύπαρξης του ηθικά ορθού. Η μεταφυσική βάση της καντιανής ηθικής έχει ως κύριο συστατικό της τη σύνδεση της ηθικότητας με τη λογική (τον ορθό Λόγο). Τούτο είναι ένα στοιχείο που μοιράζεται με την αριστοτελική ηθική. Ενώ οι περισσότερες άλλες φιλοσοφικές θεωρίες δεν έχουν αυτό το χαρακτηριστικό της καντιανής και της αριστοτελικής ηθικής, αλλά ανάγουν την ηθικότητα σε πεδία πιο μακριά από τη λογική και πιο κοντά σε αυτόνομα πεδία "αίσθησης του ηθικού".